

**Биљана РЕМОВИЋ ДИМИЋ, мастер
саветник у Едукативно-информативном центру
Завода за интелектуалну својину Републике Србије**

СУДСКА НАДЛЕЖНОСТ У ГРАЂАНСКОПРАВНОЈ ЗАШТИТИ ПРАВА ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ

Резиме

У раду је приказана новина иј. концентрација надлежности судова у грађанскоправним споровима о правима интелектуалне својине у Републици Србији. Спорове из ове области у првом степену сада суде само два суда, Виши и Привредни суд у Београду. Циљ рада јесте да се истражу разлози и значај ове промене. Значај се огледа у могућности лакше и брже уједначавања судске праксе, даље специјализације и континуиране едукације судија које суде ове спорове. Концентрацијом судова створени су услови за унапређење квалитета и ефикасности судске заштите права ИС који постоје у земљама ЕУ. То је у раду истражено приказима решења из уредног права. Ефикасним спровођењем права ИС, а нарочито од стране судова, обезбеђује се мирно уживање права ИС, функционисање отвореног и слободног тржишта, као и заштите потрошача.

Кључне речи: *права интелектуалне својине, заштите права ИС од повреде, спровођење права ИС, грађанскоправна заштита, судска надлежност.*

I Уводне напомене

Права интелектуалне својине (у даљем тексту: ИС): патент, индустријски дизајн, жиг, ознаке географског порекла, ауторско и сродна права, топографија полупроводничких производа и право оплемењивача биљне сорте остварују своју економску, социјалну и друштвену функцију само уколико се ефикасно примењују. Под тим се подразумева да титулар права, било појединац или колективитет, може неометано да ужива сва овлашћења која из права проистичу. Без овлашћења титулара (носиоца конкретног права) нико не сме економски да искоришћава предмет заштите конкретног права (проналазак који је заштићен патентом, робни или услужни знак заштићен жигом, ауторско дело, итд.).¹ У супротном, чини повреду права ИС. Не улазећи у специфичност сваког од права, а пре свега у изузећа² од неовлашћеног искоришћавања предмета права (нпр. законска лиценца, принудна лиценца и сл.), једно од основних начела ових права јесте начело искључивости – носилац права „искључује“ остала лица од коришћења његовог права на тржишту. Правна сигурност у том смислу се може обезбедити применом правних механизма који омогућавају да се ово начело у стварности, односно на тржишту, поштује. Другим речима, мере, поступци и правни лекови морају да буду ефикасни, одговарајући и упозоравајући, и да се примењују тако да се избегне стварање препрека легитимној трговини и обезбеди заштита од злоупотребе.³ С тим у вези, активна улога носилаца права, с једне стране, и државних органа надлежних за заштиту права, с друге стране, од изузетне су важности.

Будући да је суд једини орган који у грађанскоправним споровима може да утврди да је до повреде права дошло и да изрекне грађанскоправне санкције, у раду ћемо се посветити новоуспостављеној

1 „*In the course of trade*“ је синтагма коју користе у својим пресудама по тужби за повреду права ИС судови Данске и *Custom regulation*; термин „*an infringement committed on a commercial scale*“ се користи у Инфорсмент директиви члан 6(2), а италијански стручњаци закључују да израз „*on a commercial scale*“ значи „*in the course of trade*“. Наш, како важећи, тако и предлог Закона о посебним овлашћењима ради ефикасне заштите права интелектуалне својине (*Сл. гласник РС*, бр. 46/2006 и 104/2009 – др. закони), не односи се на робу која није намењена обављању делатности, односно стављању у промет, ни на личне ствари, односно на предмете који су намењени искључиво за личну употребу, осим када се ради о више истоветних примерака исте робе, односно предмета.

2 Професор Марковић и професор Поповић користе термин „одступање“ који се односи на случај повреде неискључивих овлашћења из субјективног права интелектуалне својине, вид. Слободан Марковић, Душан Поповић, *Право интелектуалне својине*, Београд, 2013, стр. 260.

3 Директива о спровођењу или примени права ИС (енгл. *Directive 2004/48/EC of the European Parliament and the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights*).

искључивој месној надлежности судова. Сматрамо да је ово веома важно не само због праћења тренда у земљама ЕУ, већ и због привредника и носилаца права ИС. Стварањем услова за ефикасно и квалитетно суђење, у највећој мери се доприноси заштити права ИС и спречава злоупотреба права. Злоупотреба права ИС, свуда у свету проузрокује озбиљне негативне последице. Зато је у раду дат и осврт на значај сарадње свих органа и организација који се баве спречавањем и заштитом права ИС.

II Појам повреде права интелектуалне својине

Имајући у виду хетерогеност права ИС и општих правних аката којима су она регулисана, веома је тешко наћи прецизну дефиницију повреде права ИС. У Србији, појединачни закони из ове области (Закон о патентима, Закон о жиговима итд.) прецизно дефинишу радње које представљају повреду сваког од ових права.

У страном и домаћој литератури, као и на интернет страницама најзначајнијих међународних организација користе се термини кривотворење и пиратерија.⁴ TRIPS⁵ дефинише да роба са кривотвореним жигом подразумева сву робу, укључујући амбалажу, која без овлашћења носи жиг идентичан жигу ваљано регистровано за такву робу, или жигу који се по својим битним својствима не може разликовати од таквог жига и који, сходно томе, на основу закона земље увоза вређа права власника жига. Пиратска роба је, према овом споразуму, „роба произведена на основу незаконито присвојених ауторских дела“, која подразумева било коју копирану робу направљену без сагласности титулара права или лица које је он овластио у земљи производње, која је урађена директно или индиректно са предмета, при чему израда те копије представља, на основу закона земље увоза, повреду ауторског или сродног права. Међутим, никако не треба изоставити повреду патента и осталих права ИС.⁶

III Органи надлежни за заштиту права интелектуалне својине

Заштита права ИС од повреде подразумева примену делотворних и сразмерних административних, грађанских мера и казни од стра-

4 Ово су термини који се користе и у тексту документа Стратегија развоја интелектуалне својине од 2011. до 2015. год, коју је донела Влада РС, на основу члана 45 став 1 Закона о Влади (*Службени гласник РС*, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08 и 16/11).

5 Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине, чл. 51.

6 С. Марковић, Д. Поповић, *нав. дело*, стр. 260–265.

не надлежних органа, против оних који су укључени у кривотворење и пиратерију, у циљу стварања једнаких услова пословања за носиоце права.⁷ *TRIPS* споразум, у Одељку 2, уређује грађанске и управне поступке и правна средства који се односе на спровођење права ИС. Овај споразум обавезује и Србију на основу *CEFTA* споразума.⁸ Усклађивање нивоа спровођења права ИС са оним који постоји у ЕУ је обавеза за Србију, према Споразуму о стабилизацији и придруживању.⁹

Органи који су у Републици Србији надлежни за заштиту права ИС од повреде, могу се поделити на: управне (административне органе) и судско – тужилачке. У овом контексту, под управним органима се не мисли на Завод за интелектуалну својину, који је надлежан за признавање права ИС.¹⁰ Мисли се на Управу царина, Тржишну инспекцију, као и на друге инспекције, Републичку радиодифузну агенцију и Полицију.

Иако предмет овог рада није надлежност управних органа, од анализе ризика ових органа и њиховог поступања у вези са повредом права ИС зависи одређивање привремене мере пред судом. Управа царина и тржишна инспекција могу привремено да одузму робу за коју се сумња да повређује право ИС и да обавесте носиоца права или овлашћеног заступника. Након тога, они у одређеном року треба да покрену поступак пред судом. С тим у вези, записници и акти ових органа у којима се дају подаци и фотографије о задржаној роби, релевантни су за доношење одлуке о привременој мери и одлуке о тужбеном захтеву. Од ефикасности рада поменутих органа, као и носилаца права, зависи доказивање у грађанском поступку, самим тим и ефикасност грађанскоправне заштите.

Управни органи за спровођење права ИС, и у земљама ЕУ, представљају прву зону одбране права ИС.¹¹ С тим у вези, новину представља

7 У питању је термин *Intellectual property enforcement*. Неки аутори користе термин заштита права (у смислу заштите од повреде), а неки, пак, спровођење права. У преводу *TRIPS* споразума, који је дат на сајту Завода, користи се термин спровођење.

8 Закон о потврђивању споразума о измени и приступању споразуму о слободној трговини у централној Европи – *CEFTA* 2006.

9 Споразум о стабилизацији и придруживању, чл. 75 ст. 3: „Србија ће предузети неопходне мере, како би најкасније 5 година од ступања на снагу Споразума о стабилизацији, обезбедила ниво заштите интелектуалне, индустријске и комерцијалне својине који је сличан нивоу који постоји у Заједници, укључујући и делотворна средства за спровођење тих права.“

10 Не мисли се ни на Административну комисију Владе која представља другостепени орган у управном поступку за признање права ИС, ни на Управни суд пред којим се испитује законитост одлука.

11 У Немачкој, носиоци права подносе захтев за предузимање мера за заштиту права интелектуалне својине на граници посебном телу, тзв. *Zentralstelle Gewerblicher Re-*

нова Уредба којом је поједностављена процедура уништавања кривотворене робе од стране царине, без судског налога.¹² Такође, уведена је и могућност прекида царинског поступка због једног или два комада кривотворене робе – тј. уништавање добара у тзв. малим пошиљкама (енгл. *small consignments*).¹³ Ова Уредба ЕУ може бити веома значајна за наше извозно оријентисане привреднике, али и као показатељ тренда поштравања одговорности повредилаца права ИС.

IV Новине у судској надлежности

У Републици Србији, једини орган који у меритуму може да одлучи да ли је до повреде права ИС дошло је суд. Управни органи (пре свега инспекције) представају веома важне органе који могу ефикасно и брзо да спрече и зауставе даљи промет кривотворене и пиратизоване робе, али утврђење повреде права, ипак изриче суд.¹⁴ Иако судска заштита може бити и кривичноправна, како је предмет овог рада грађанскоправна заштита, биће приказане новине које се односе на грађанскоправну заштиту.¹⁵

Најновијим Законом о уређењу судова¹⁶ и Законом о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава,¹⁷ када је реч о правима ИС, унете су две најважније измене које се тичу грађанскоправне заштите:

- 1) Виши суд у Београду поред осталог, суди у грађанскоправним споровима – у споровима о ауторским и сродним правима и

chtsschutz (енгл. *Central office for intellectual property rights*, даље у тексту: ZGR) у оквиру Министарства финансија. У В. Британији, тржишна инспекција обично има највећу улогу у испитивању и процесуирању случајева кривотворења и пиратерије (осим у Северној Ирској где је надлежни орган полиција Северне Ирске). Одељења Тржишне инспекције су део локалне управе у В. Британији – тзв. орган *Trading Standards*.

- 12 Од 1. јануара 2014. године ступила је на снагу у Европској унији нова ЕУ Уредба 608/2013 којом је замењена претходна Уредба 1383/2003.
- 13 У вези са грађанскоправном одговорношћу за куповину једног кривотвореног сата марке *Rolex* је и мишљење Суда правде ЕЗ у случају *Rolex SA VS Martin Blomqvist C 98/13*.
- 14 Поред утврђења повреде, пресудом се може изрећи и одузимање, искључење из промета, уништење или преиначење, без накнаде, предмета којима је извршена повреда права.
- 15 Поред тога, повредилац може да одговара за привредни преступ, односно прекршај.
- 16 Закон о уређењу судова (*Сл. гласник РС*, бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 – др. закон, 78/2011 – др. закон, 101/2011 и 101/2013).
- 17 Закон о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава (*Сл. гласник РС*, бр. 101/2013).

заштити и употреби проналазака, индустријског дизајна, модела, узорака, жигова, ознака географског порекла, топографије интегрисаних кола, односно топографије полупроводничких производа и оплемењивача биљних сорти.¹⁸

- 2) Привредни суд у Београду у првом степену суди у споровима о ауторским и сродним правима и заштити и употреби проналазака, индустријског дизајна, модела, узорака, жигова, ознака географског порекла, топографије интегрисаних кола, односно топографије полупроводничких производа и оплемењивача биљних сорти који настану између домаћих и страних привредних друштава, предузећа, задруга и предузетника и њихових асоцијација (привредни субјекти), у споровима који настану између привредних субјеката и других правних лица у обављању делатности привредних субјеката, као и када је у наведеним споровима једна од странака физичко лице, ако је са странком у односу материјалног супарничарства.¹⁹

Поред наведеног, новина је и то што је Законом о уређењу судова обухваћена, по први пут, и грађанскоправна заштита топографије интегрисаних кола, односно топографије полупроводничких производа и оплемењивача биљних сорти, чиме је постигнута усаглашеност са Законом о заштити топографија интегрисаних кола²⁰ и Законом о заштити права оплемењивача биљних сорти.²¹

Апелациони суд у Београду и Привредни апелациони суд одлучују о жалбама на одлуке Вишег и Привредног суда у Београду. Врховни касациони суд одлучује о ванредним правним средствима изјављеним на одлуке ових судова.

Раније важећим Законом о судовима, односно о уређењу судова²² била је предвиђена надлежност окружних (виших) и трговинских (привредних) судова. Међутим, Законом о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава²³ није била успостављена искључива месна надлеж-

18 Закон о уређењу судова, чл. 23 ст. 1 тач. 7; Закон о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава, чл. 4 ст. 3.

19 Закон о уређењу судова, чл. 25 ст. 1 тач. 1–2; Закон о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава, чл. 5 ст. 2.

20 Закон о заштити топографија полупроводничких производа (Сл. *їласник РС*, бр. 55/2013), чл. 32.

21 Закон о заштити права оплемењивача биљних сорти (Сл. *їласник РС*, бр. 41/2009 и бр. 88/11), чл. 40.

22 Закон о судовима (Сл. *їласник РС*, бр. 46/91, 60/91, 18/92, 71/92); Закон о уређењу судова (Сл. *їласник РС*, бр. 63/2001, 42/2002, 27/2003, 29/2004, 101/2005 и 46/2006).

23 Закон о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава (Сл. *їласник РС*, бр. 63/2001, 42/2002 и 116/2008).

ност Вишег и Привредног суда у Београду у грађанскоправним предметима о повреди права ИС. Ови спорови су се решавали пред укупно 26 виших и 16 привредних судова, што значи да су о повреди права ИС могле да суде судије из укупно 42 суда. Мање од 5% свих спорова се односило на повреду права ИС. Од тога, судови у Београду и Новом Саду су имали највећи број предмета.²⁴ Имајући у виду наведено, концентрација надлежности на два суда, налази своје оправдање са аспекта економичности, ефикасности и целисходности. Права ИС су веома софистицирана и од њиховог спровођења зависи целокупно пословање носиоца права и сигурност тржишта.²⁵ Због тога, грађанскоправне спорове из ове материје би требало да суди мањи број обучених и искусних судија. Значај искуства је посебно важан због тога што су старије генерације правника изучавале ИС само у оквиру предмета Грађанско и стварно право. Када је реч о правосудном испиту, градиво из области ИС није предвиђено, нити као посебна област, нити је у оквиру Грађанског права, а питања из те области се не постављају кандидатима. Услед недостатка искуства и посебних знања из ове области, повећава се значај улоге вештака, па суд трпи критику да је пресудио вештак. Када се у потпуности обезбеди потребан квантум знања судије у овој области, то ће имати за последицу адекватан избор личности вештака и адекватну оцену налаза и мишљења вештака, што доводи до квалитетне пресуде. Тада ће опаска да вештак пресуђује уместо судије бити само злонамеран жалбени навод и ништа више од тога.²⁶

Новим законским решењем, према мишљењу аутора, лакше и једноставније се могу организовати специјализовани семинари из ИС за судије. То доприноси размени искуства и праксе, чиме долази до бржег уједначавања судске праксе. Стварају се услови за правилније и ефикасније суђење. Затим, омогућена је даља специјализација судских већа. С тим у вези, у Извештају Европске комисије о напретку Србије за 2013. годину, назначано је да треба обезбедити специјализацију тужилаца, судија и судских већа који решавају предмете у области права ИС.²⁷

Описаној концентрацији судова у РС, према мишљењу аутора, свакако је допринео „ИПА Регионални програм интелектуалне својине у земљама западног Балкана и Турске“, односно бивши председник Привредног суда Данске (енгл. *The Maritime and Commercial Court*), који је као

24 Доступно на адреси: http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_sr/pdf/Sporovi%20iz%20prava%20IS%20i%20sudovi%20u%20Republici%20Srbiji.pdf, март 2014.

25 Тужба за повреду жига се често може схватити као механизам за заштиту имиџа (пословног угледа) носиоца, те је често реч о високој вредности спора.

26 Јелена Боровац, судија ВКС, *Зборник радова Златиборски дани њрава*, Нови сад, март 2009.

27 Доступно на адреси: http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_2013.pdf, март 2014.

експерт из ИС био ангажован на овом пројекту. Он је извршио темељну анализу судског система у Србији, са посебним освртом на управљање споровима из права ИС. Резултат те анализе и препоруке које је у вези са специјализацијом и концентрацијом изнео, представљени су Извештају који је објављен на сајту Завода за интелектуалну својину.²⁸

Једна од препорука која је у Извештају дата, а коју наш правни систем није био спреман да прихвати, јесте да не треба одређивати надлежност судова у овим споровима, у зависности од тога да ли су стране у спору физичка или правна лица. Специјализација треба да се установи независно од правног статуса странака, чиме би се најпре избегли гранични случајеви. Према његовом мишљењу, проблеми у споровима из жигова или патената су исти, независно од тога да ли је у питању физичко или правно лице.

V Упоредно право

Специјализација и концентрација судова (или одређеног броја судија тј. већа, у оквиру истог суда) је присутна и у упоредном праву. У Данској је надлежност *The Maritime and Commercial Court*, сукцесивно проширивана и данас је овај суд надлежан за спорове који се тичу патената, данског Закона о жиговима, Закона о индустријском дизајну, Закона о спречавању нелојалне конкуренције, затим *Marketing Practices Act* и случајева који се односе на међународне трговинске односе и друге привредне спорове, независно од пребивалишта и седишта странака.²⁹ Међутим, странке се могу договорити о другом суду. То су основни судови у првом степену, којих има око двадесет. И поред ове могућности, тужиоци ретко подносе тужбе основном суду. Дакле, скоро увек бирају *The Maritime and Commercial Court*, чије судије имају искуство у овој области.

У надлежном данском суду (*The Maritime and Commercial Court*), судско веће које суди спорове о повреди права ИС састављено је из једног судије и двоје судија поротника (помоћници судије). У изузетним случајевима, веће је састављено од једног судије и 4 судија поротника. Овде није реч о судијама поротницима у смислу нашег правног система, већ је реч о веома искусним и истакнутим пословним људима, често са много година службе за собом у судовима. Примера ради, у спору по основу повреде индустријског дизајна, то ће бити истакнути привред-

28 Доступно на адреси: http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_sr/pdf/Sporovi%20iz%20prava%20IS%20i%20sudovi%20u%20Republici%20Srbiji.pdf, март 2014.

29 *The Danish Courts, an Organization in Development*, Stockholm Institute for Scandinavian Law 1957–2010.

ник у области дизајнирања производа, који може стручно да укаже, на пример, на разлике између два производа. Када је реч о повреди патента, у питању је двоје стручњака из области технике.³⁰

Важећи Закон о парничном поступку Републике Србије³¹ не предвиђа веће за спорове из интелектуалне својине. То је предвиђао раније важећи Законом о парничном поступку.³²

У Немачкој је за грађанске спорове по основу повреде жига концентрисана јурисдикција, на само један, или веома ретко, на ограничен број судова у свакој федералној јединици – „Länder“.³³ У питању су специјализована већа састављена од троје судија или када су у питању привредни судови (*Commercial chambers*), већа су састављена од једног судије и троје судија поротника.³⁴ Општа правила за одређивање месне надлежности (алтернативно: пребивалиште, седиште туженог и где је повреда учињена) омогућавају тужиоцу да у појединим случајевима врши избор једног од обласних судова (*district court*).³⁵ Три одвојена степена суде ове спорове: *District Court*, другостепени Апелациони суд, и у највишој инстанци, Федерални врховни суд. Имајући у виду наведено, односно надлежност немачких судова, тужилац ипак има одређену могућност да одлучи ком суду ће поднети тужбу за повреду права. Уколико су испуњени услови за то, тужилац ће се најпре определити за један од следећих судова, познатих по највећем броју случајева из ове области, самим тим у којима суде судије са највећим искуством: Дизелдорф, Хамбург, Манхајн/Карлсруе, Минхен.

30 Видети више на: www.iam-magazine.com, март 2014.

31 Закон о парничном поступку (*Сл. гласник РС*, бр. 72/2011, 49/2013).

32 Закон о парничном поступку (*Сл. гласник РС*, бр. 125/2004). Овим Законом је било предвиђено да веће суди у првом степену, без обзира на вредност, спорове из ауторског права, спорове који се односе на заштиту или употребу проналазака и техничких унапређења, узорака, модела, жигова или географских ознака порекла, права на употребу фирме или назива.

33 Ово је немачки појам за енглеску реч *district*, видети више на: http://en.wikipedia.org/wiki/Districts_of_Germany.

34 Ascan Deutsch, „Preliminary injunction proceedings in German intellectual property disputes“, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Vol. 8, No. 2/2013; видети више на: http://www.bardehle.com/fileadmin/contentdocuments/broschures/Trademark_Protection.pdf.

35 Примера ради било који од ових судова може бити надлежан за спор по основу повреде жига, ако се роба означена жигом наручује са интернет сајта од стране немачког купца и ако пословање није само од локалног значаја, тј. ако неки привредник врши продају путем Интернета, уз могућност наручивања *on line*, из било ког места унутар Немачке. Немачки судови су надлежни и када постоји „минимални контакт“ (веза) са Немачком, нпр. када је на страним интернет сајтовима текст на немачком језику, немачка застава, могућност наручивања из Немачке, вид. А. Deutsch, *нав. чланак*.

Аргумент у прилог уведене концентрације судова у РС је то да у Данској и Немачкој, поред могућности избора између двадесет, односно 12 судова, тужиоци покрећу поступак пред судом чије судије имају највише искуства.

У Чешкој постоји суд у првом степену који је искључиво надлежан за спорове из ове области. У Словенији је то *District Court of Ljubljana*. Грчка има специјализована већа за спорове из ИС у оквиру постојећих судова који суде у грађанскоправним споровима. Ова већа чине специјализоване судије са искуством у овој области. У Аустрији, за грађанскоправне спорове у вези са повредом жига, патента, топографија интегрисаних кола и комунитарног дизајна надлежан је Привредни суд у Бечу.³⁶ Привредни суд Финске у Хелсинкију, од септембра 2013. године, специјализован је за спорове о повреди права ИС у првом степену и одлучује у другом степену о жалбама изјављеним на све одлуке управних органа из ИС: одлуке *National Board of Patents and Registration (NBPR)*, одлуке о регистрацији и поништају права ИС и одлуке *Finnish Communications Regulatory Authority (Ficora)* у вези са називима Интернет домена.³⁷

VI Значај заштите права интелектуалне својине од повреде

Значај спровођења права се може сагледати кроз негативне последице које настају услед повреде права ИС. Ове последице трпе аутори, дизајнери, проналазачи, носиоци права, као и држава и друштво у целини. Носиоцима права и ауторима измиче добит и накнада од свог стваралаштва. Не остварују искључиво право на тржишту, тј. добит од улагања извршеног у истраживање и развој у свој нпр. патентирани производ или заштићени индустријски дизајн. Добит остварују они који неовлашћено експлоатишу њихова интелектуална добра. Све то демотивише даљу иновативност и креативност. Отежавају се услови за слободну привредну утакмицу, улагање и међународну трговину. Ономогућава се повећање јавних прихода (од заштите права и преноса права), удруживање и поверење привредних субјеката који имају ИС и привлачење страних директних инвестиција. Трансфер технологије, као подстрекач развоја привреде, који има за циљ повезивање привредних ентитета и научне заједнице, губи сваки смисао. На крају долази

36 Rohazar Wati Zuallcoble, „Study on Specialized Intellectual Property Courts“, *International Intellectual Property Institute (IPI) and the United States Patent and Trademark Office (USPTO)*.

37 Видети више на: <http://www.worldtrademarkreview.com/issues/article.ashx?g=d8f01b7e-1cb3-4b56-8de7-e93e7a5a0ef2>, март 2014.

до дестабилизације унутрашњег тржишта. У узрочној вези са овим је и затварање радних места, односно повећање стопе незапослености једне земље.³⁸

Поред привредног аспекта значаја заштите права ИС, постоје и аспекти који се односе на заштиту здравља и безбедност потрошача. Реч је последицима од повреде права ИС које нарушавају здравље и безбедности потрошача (посебно када је реч о фармацеутским производима, прехранбеним производима, техничким уређајима и сл.).³⁹

Ефикасним спровођењем права ИС, омогућава се функционисање отвореног и слободног тржишта, мирно уживање својине и других имовинских права стечених на основу закона, као и заштита потрошача.⁴⁰ Грађанскоправна заштита доприноси, не само заштити приватних права носиоца жига, патента итд., већ и сузбијању последица које трпи држава и друштво.⁴¹ Наиме, суд усвајањем тужбеног захтева може изрећи одузимање или уништење, без било какве накнаде, производа који су настали или стечени повредом права; одузимање или уништење, без било какве накнаде, материјала и предмета (прибор, алат) који су претежно употребљени у стварању производа којима се повређује право; као и давање података о трећим лицима која су учествовала у повреди права. Наведено може бити веома значајно за све оне који пословно сарађују са повредиоцима права ИС.

Иако су права ИС територијална, пиратерија и кривотворење представљају глобално присутан проблем.⁴² Достиже мегаломанске размере, имајући у виду Интернет и електронску трговину. Мањи ризик од откривања учиниоца, блаже прописане санкције за учиниоца, мањи трошкови производње – висок профит, у поређењу са нпр. кривичним делом, неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога

38 Према подацима са сајта Међународне привредне коморе, према истраживању и подацима из 2008. године, процењено је да је 2,5 милиона радних места затворено због кривотворења и пиратерије.

39 Познат је случај кривотвореног млека за бебе који је проузроковао смрт на десетине деце и акутну неухрањеност око 200 деце у Кини. У овој земљи је конзумирање кривотворених лекова проуроковало смрт 192.000 људи у 2001. години.

40 Устав РС (*Службени гласник РС*, бр. 98/2006), чл. 82 и 90.

41 Накнада штете, али и утврђење постојања повреде права; забрана радњи којима се повређује право; објављивање пресуде о трошку туженог.

42 Према годишњем извештају Европске комисије о царинским активностима, у вези са спровођењем права ИС, царинске службе ЕУ су у 2012. години заплениле готово 40 милиона производа због сумње на повреду права и то највише: цигарете (31%), затим разноврсну робу (нпр. боце, светиљке, лепила, батерије, прашкови за прање (12%)) и материјали за амбалажу (10%). Више података доступно на: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-761_hr.htm, март 2014.

су разлози који мотивишу повредиоце.⁴³ Повреда се у последње време посматра и са аспекта организованог криминала.⁴⁴ Због тога је, поред националне сарадње свих надлежних органа, неопходна и међународна сарадња.

Многе међународне организације и институције, као и сви Заводи за интелектуалну својину, спроводе активности у вези са спречавањем пиратерије и кривотворења. Генерална скупштина Светске организације за интелектуалну својину (WIPO) је 2002. године установила Саветодавни комитет о примени⁴⁵ права интелектуалне својине (АСЕ)⁴⁶ са циљем да се стара о техничкој помоћи и координацији у области примене права ИС (без залажења у креирање правних норми). У оквиру 45 Препорука WIPO Развојне егенде у делу „F“, 45. препорука је да се приступи спровођењу права ИС у контексту ширих друштвених интереса са акцентом на развој. Заштита и спровођење интелектуалне својине би требало да допринесе промоцији технолошких иновација и трансферу и дисеминацији технологија на обострану корист произвођача и корисника, у складу са чланом 7 TRIPS-а.

Европска комисија је 2010. године основала ЕУ Обсерваторију за кривотворење и пиратство, чији је циљ, поред осталог, да прати сузбијање и санкционисање повреда права ИС на бази уједначених и веродостојних података.⁴⁷ У документу ове организације – *Europe 2020 – A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*, у делу који се односи на индустрију у ери глобализације, поред осталог назначено је да ће на националном нивоу државе чланице морати да побољшају услове за спровођење права интелектуалне својине.

INTERPOL и EUROPOL су надлежни за криминалитет у области сајбер криминала, трговине кривотвореном и пиратском робом. UNECE

43 BBC је објавио податак да криминалци могу да зараде 10 евра на сваки евро који су уложили у производњу пиратских ДВД носача. Један пиратски ДВД који се направи у Малезији за 70 центи, продаје се на лондонској улици за око 9 долара. Више података доступно на адреси: http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_sr/pdf/Uticaj%20kriminala%20u%20domenu%20IS.PDF, март 2014.

44 Криминал у области интелектуалне својине постаје приоритетан метод за финансирање терористичких организација. Више о томе у извештају „The links between intellectual property crime and terrorist financing“ – *Text of public testimony of Ronald K Noble, Secretary General of Interpol, Before the United States House Committee on International Relations One hundred eighth congress on July 16th 2003.*

45 Неки аутори користе термин заштита права (у смислу заштите од повреде), а неки пак спровођење права. У преводу TRIPS споразума, који је дат на сајту Завода користи се термин спровођење.

46 Назив овог тела је Advisory Committee on Enforcement.

47 Она је у потпуности поверена OHIM-у 5. јуна 2012. године. Више о Орсерваторији на адреси: <https://oami.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/about-us>, март 2014.

Committee on Economic Cooperation and Integration у циљу унапређења иновативности и комерцијализације права ИС такође се бави и спрачавањем повреде. Међународна привредна комора у свом саставу има и Комисију за интелектуалну својину која је иницирала и наставља активно да подржава *Business Action to Stop Counterfeiting and Piracy (BASCAP)*, тј. веома важну иницијативу ове организације, уједињујући различите секторе широм света у борби против кривотворења и пиратерије. Светска здравствена организација је у фебруару 2006. године организовала радну групу за борбу против фалсификовања медицинских препарата (*IMPACT*).

Заводи за интелектуалну својину широм света имају важну улогу у смислу генерисања информација о повреди и спровођењу права ИС, координисања активности надлежних тела (тзв. Координационо тело), као и пружањем едукативних и информационих услуга.

Завод за интелектуалну својину Републике Србије је у последње три године систематски организовао бројне семинаре намењене представницима органа за спровођење права: тржишне инспекције, Управе царина, МУП-а, судова и тужилаштва, туристичке инспекције и здравствене инспекције. Организовао и коорганизовао је бројне конференције, међу којима су: Регионална конференција на тему спровођења и комерцијализације права интелектуалне својине (14. априла 2011. године); Међурегионални симпозијум о спровођењу права интелектуалне својине (6–7. септембра 2011. године); Међународни скуп о криминалу у домену интелектуалне својине, тзв. Интерпол семинар (12. јуна 2012. године); Регионални семинар о принудном спровођењу права интелектуалне својине (11–12. септембра 2013. године). Презентације са семинара у вези са спровођењем права ИС, као и друге публикације из ове области доступне су на сајту Завода.⁴⁸

48 Вид.: www.zis.gov.rs.

Biljana REMOVIĆ DIMIĆ, M.A.

Advisor at Educational-Informational Centre at Intellectual Property Office, Republic of Serbia

CIVIL COURT COMPETENCE IN PROTECTING IP RIGHTS

Summary

This essay presents the newly introduced IP cases concentration into the only two courts in the Republic of Serbia. Only the Commercial court and the Higher court in Belgrade adjudicate IP civil cases. The purpose of the essay is to emphasize reasons and importance of this change in court system. The importance is reflected in possibility for faster and simpler harmonization of the legal practice, further judge specialization and education. Court concentration creates conditions for improving quality and efficiency of IP enforcement which exists in EU countries. It is supported by comparative law. IP infringement efficiency, especially by courts, provides the peaceful IPR enjoyment, functioning of an open and free market, as well as consumer protection.

Key words: *intellectual property rights, IP enforcement, IP civil cases, court jurisdiction.*